

**SABAB VA MAQSAD MUNOSABATINI IFODALOVCHI
KO'MAKCHILARNING KOREYS VA O'ZBEK TILLARIDA IFODALANISHI**

<https://doi.org/10.5281/zenodo.19044456>

Muxtorov Abdumalik Egamberdiyevich

Samarqand davlat chet tillar instituti, doktorant

Deseducation22@gmail.com

Annotatsiya

Til tizimida sabab va maqsad munosabatlarini ifodalash inson tafakkurining mantiqiy tuzilishi bilan bevosita bog'liq bo'lib, nutq jarayonida voqea-hodisalar o'rtasidagi sababiy va maqsadga yo'naltirilgan aloqalarni ifodalashda muhim rol o'ynaydi. Har bir til mazkur semantik munosabatlarni ifodalash uchun o'ziga xos grammatik vositalarga ega. O'zbek tilida sabab va maqsad munosabatlari asosan ko'makchilar, bog'lovchilar hamda fe'l shakllari yordamida ifodalanadi. Koreys tilida esa bu munosabatlar ko'proq grammatik qo'shimchalar hamda sintaktik konstruktsiyalar orqali ifodalanadi. Mazkur maqolada koreys va o'zbek tillarida sabab hamda maqsad munosabatlarini ifodalovchi birliklarning semantik va grammatik xususiyatlari qiyosiy jihatdan tahlil qilinadi. Tadqiqot jarayonida ushbu birliklarning gap tarkibidagi funksional o'rni, ularning nutqdagi qo'llanish xususiyatlari hamda til tizimidagi o'rni o'rganiladi. Shuningdek, ikki til tizimida sabab va maqsad munosabatlarining ifodalanishidagi umumiylik va farqlar aniqlanadi. Tadqiqot natijalari koreys va o'zbek tillarining qiyosiy grammatikasini o'rganishda muhim nazariy asos bo'lib xizmat qiladi hamda chet tillarini o'qitish jarayonida amaliy ahamiyat kasb etadi.

Kalit so'zlar

sabab munosabati, maqsad munosabati, ko'makchilar, koreys tili, o'zbek tili, qiyosiy tilshunoslik, sintaktik munosabat.

**ВЫРАЖЕНИЕ СЛУЖЕБНЫХ СЛОВ, ПЕРЕДАЮЩИХ ПРИЧИННО-
ЦЕЛЕВЫЕ ОТНОШЕНИЯ В КОРЕЙСКОМ И УЗБЕКСКОМ ЯЗЫКАХ**

Мухтаров Абдумалик Егамбердиевич

Самаркандский государственный институт

иностранных языков, докторант

Deseducation22@gmail.com

Аннотация

Выражение причинно-целевых отношений является одной из важных семантических категорий языка, отражающих логические связи между событиями и действиями. Разные языки используют различные грамматические средства для передачи этих отношений. В узбекском языке причинные и целевые отношения чаще всего выражаются при помощи служебных слов, послелогов и глагольных форм. В корейском языке данные отношения передаются преимущественно посредством грамматических аффиксов и синтаксических конструкций. В данной статье проводится сравнительный анализ средств выражения причинных и целевых отношений в корейском и узбекском языках. Рассматриваются их семантические и синтаксические особенности, а также функциональная роль в структуре предложения. Кроме того, выявляются сходства и различия в способах выражения данных отношений в двух языковых системах. Полученные результаты могут способствовать более глубокому пониманию сравнительной грамматики корейского и узбекского языков и иметь практическое значение в процессе обучения иностранным языкам.

Ключевые слова: причинные отношения, целевые отношения, служебные слова, корейский язык, узбекский язык, сравнительное языкознание.

EXPRESSION OF POSTPOSITIONS INDICATING CAUSAL AND PURPOSE RELATIONS IN THE KOREAN AND UZBEK LANGUAGES

Muxtorov Abdumalik Egamberdiyevich

Samarkand State Institute of Foreign Languages, PhD Student

Deseducation22@gmail.com

Abstract

The expression of causal and purposive relations is one of the important semantic categories of language reflecting logical connections between events and actions. Different languages employ various grammatical means to express these relations. In the Uzbek language, causal and purposive meanings are mainly conveyed through postpositions, functional words, and verb forms. In contrast, the Korean language primarily uses grammatical suffixes and syntactic constructions to express such relationships. This article presents a comparative analysis of the

linguistic means used to express causal and purposive relations in Korean and Uzbek. The semantic and syntactic features of these units are examined, and their functional roles in sentence structure are analyzed. The study also identifies similarities and differences in the ways causal and purposive relations are expressed in the two languages. The results of the research contribute to a deeper understanding of the comparative grammar of Korean and Uzbek and may have theoretical and practical significance in the field of foreign language teaching.

Keywords

causal relation, purposive relation, postpositions, Korean language, Uzbek language, comparative linguistics.

Til inson tafakkurining eng muhim ifoda vositasi bo'lib, u orqali voqelikdagi turli hodisalar va ularning o'zaro munosabatlari aks ettiriladi. Nutq jarayonida voqea-hodisalar o'rtasidagi sababiy bog'liqlik yoki maqsadga yo'naltirilganlikni ifodalash muhim semantik kategoriyalardan biri hisoblanadi. Sabab va maqsad munosabatlari inson tafakkurining mantiqiy tuzilishini aks ettirib, nutqning mazmuniy yaxlitligini ta'minlaydi. Tilshunoslikda sababiy va maqsadga oid munosabatlar sintaktik hamda semantik jihatdan muhim tadqiqot obyektlaridan biri sifatida qaraladi. Ushbu munosabatlar turli tillarda turlicha grammatik vositalar orqali ifodalanadi. Ayrim tillarda ular ko'proq mustaqil xizmat so'zlari yordamida ifodalansa, boshqa tillarda esa grammatik qo'shimchalar yoki sintaktik konstruktsiyalar orqali ifodalanadi.

O'zbek tilida sabab va maqsad munosabatlari asosan ko'makchilar, bog'lovchilar hamda fe'l shakllari yordamida ifodalanadi. Koreys tilida esa bu munosabatlar fe'l asosiga qo'shiladigan grammatik qo'shimchalar yordamida ifodalanishi bilan ajralib turadi. Mazkur xususiyat ikki tilning grammatik tuzilishidagi farqlar bilan izohlanadi. Bugungi kunda qiyosiy tilshunoslik turli tillarning grammatik va semantik tizimlarini solishtirib o'rganish orqali ularning umumiy va o'ziga xos jihatlarini aniqlashga qaratilgan muhim ilmiy yo'nalishlardan biri hisoblanadi. Koreys va o'zbek tillari turli til oilalariga mansub bo'lishiga qaramay, ularning grammatik tizimida ayrim o'xshashliklar ham kuzatiladi. Shu bilan birga, bu tillarning tipologik xususiyatlari sabab va maqsad munosabatlarini ifodalash usullarida muayyan farqlarni yuzaga keltiradi.

Sabab munosabati nutqda bir voqea yoki harakatning yuzaga kelish omilini ifodalashga xizmat qiladi. Ushbu munosabat voqea-hodisalar o'rtasidagi mantiqiy bog'liqlikni ko'rsatadi. O'zbek tilida sababiy munosabatni ifodalashda "sababli", "tufayli", "bois", "uchun", "deb" kabi ko'makchilar keng qo'llanadi.

Masalan:

Yomg'ir yog'gani tufayli yo'llar loy bo'lib ketdi.

U kasalligi sababli darsga kela olmadi.

Mazkur gaplarda sababiy munosabat voqea-hodisalar o'rtasidagi bog'liqlikni aniq ifodalaydi.

Koreys tilida esa sabab munosabati ko'pincha grammatik qo'shimchalar orqali ifodalanadi. Jumladan, **-아서/어서**, **-기 때문에**, **-니까** kabi grammatik shakllar keng qo'llanadi.

Masalan:

비가 와서 학교에 늦었습니다.

Yomg'ir yog'gani sababli maktabga kech qoldim.

Maqsad munosabati harakatning ma'lum bir maqsadga yo'naltirilganligini bildiradi. O'zbek tilida ushbu munosabat "uchun", "maqsadida", "deb", "bo'lishi uchun" kabi birliklar orqali ifodalanadi.

Masalan:

U bilim olish uchun universitetga kirdi.

Talabalar ilmiy tajriba o'tkazish maqsadida laboratoriyada yig'ildilar.

Koreys tilida esa maqsad munosabati **-려고**, **-기 위해**, **-도록** kabi grammatik shakllar yordamida ifodalanadi.

Masalan:

한국어를 배우려고 한국에 왔습니다.

Koreys tilini o'rganish uchun Koreyaga keldim.

Koreys va o'zbek tillarini qiyosiy tahlil qilish shuni ko'rsatadiki, har ikkala til sabab va maqsad munosabatlarini ifodalash uchun turli grammatik vositalardan foydalanadi. O'zbek tilida bu munosabatlar ko'proq mustaqil xizmat so'zlari orqali ifodalansa, koreys tilida ular fe'l asosiga qo'shiladigan grammatik qo'shimchalar yordamida ifodalanadi. Bu farq ikki tilning tipologik xususiyatlari bilan bog'liq. Koreys tili agglutinativ til bo'lib, grammatik ma'nolar asosan qo'shimchalar yordamida ifodalanadi. O'zbek tili ham agglutinativ xususiyatga ega bo'lsa-da, unda xizmat so'zlarining roli ham muhim hisoblanadi.

Xulosa

Sabab va maqsad munosabatlari til tizimining muhim semantik kategoriyalaridan biri hisoblanadi. Koreys va o'zbek tillarining qiyosiy tahlili ushbu munosabatlarni ifodalashda har ikkala til tizimida o'ziga xos grammatik vositalar mavjudligini ko'rsatadi. O'zbek tilida sabab va maqsad munosabatlari

ko'makchilar orqali ifodalansa, koreys tilida esa grammatik qo'shimchalar muhim rol o'ynaydi. Tadqiqot natijalari koreys va o'zbek tillarining qiyosiy grammatikasini o'rganishda muhim nazariy asos bo'lib xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Mahmudov N., Nurmonov A. (1995). *O'zbek tilining nazariy grammatikasi (sintaksis)*. Toshkent: "O'qituvchi". – 145 b.
2. Abdurakhmanov G., Shukurov Sh., Mahmudov Q. (2008). *O'zbek tilining tarixiy grammatikasi*. Toshkent: O'zbekiston faylasuflari milliy jamiyati. – 528 b.
3. Ahn, J.-M., Lee, K.-A., Han, H.-Y. (2010). *Korean Grammar in Use: Beginning to Early Intermediate*. Paju-si: Darakwon. ISBN 978-8959951987. – 376 b.
4. Ahn, J.-M., Min, J.-Y. (2011). *Korean Grammar in Use: Intermediate*. Paju-si: Darakwon. ISBN 978-8927730781. – 432 b.
5. Sohn, H.-M. (2001). *The Korean Language*. Cambridge: Cambridge University Press. – 376 b.
6. Lee, I., Ramsey, S. (2000). *The Korean Language*. Albany, NY: State University of New York Press. – 360 b.
7. Comrie, B. (1989). *Language Universals and Linguistic Typology*. Oxford: Blackwell. – 310 b.
8. Bybee, J. (1985). *Morphology: A Study of the Relation between Meaning and Form*. Amsterdam: John Benjamins. – 400 b.
9. Dixon, R. M. W. (2010). *Basic Linguistic Theory*. Oxford: Oxford University Press. – 550 b.
10. Crystal, D. (2010). *The Cambridge Encyclopedia of Language*. Cambridge: Cambridge University Press. – 400 b.
11. Erkaboyeva, N. (2020). *O'zbek tilining amaliy grammatikasi*. Toshkent: Yosh Kuch. ISBN 978-9943-6352-1-0. – 480 b.
12. Kim J. (2011). *Korean Grammar in Use*. Seoul: Darakwon Publishing. – 376 b.